

Médiatörténeti kiállítás a Bécsi Technikai Múzeumban

Precskó Lilian

A Bécsi Technikai Múzeum negyedik emeletén található medien.welten nevű állandó kiállítás 2500 négyzetméteren mutatja be a modern tömegkommunikációs eszközök világát. A kiállítás tárgyi leletek, képek és szövegek százai mellett egy virtuális információ teremmel szárnyalja túl a hagyományos kiállításokat.

A media.welten a közvetítő- és tárolómédia történelmét tárja elénk. Végigkövethetjük, hogyan nőtt ki az önálló postakocsi-útvonalakból a nemzetközi postarendszer és hogyan vezetett az út az optikai távirón, a Morse-féle távirón, a telefonáláson és a rádió- és sugárzás-technológián át végül az internetig, a világhálógig, mely számos fajtáját foglalja magában a kommunikációnak. A tárolómédia alkotja a kiállítás második felét: a fotográfia megőrökíti a múlt pillanatokat, a fonográf rögzíti a röpke hangokat. A nyomtatási technológiáknak köszönhetően a nyomtatott könyvek és újságok dokumentálták az előtte kézzel írott információkat. Az írógépek, a számológépek és a lyukkártyaolvasó gép segítségével használjuk aktáiban tárolhatta el az adatokat.

Az 5.7-es teremben található II. József nyomdája. A Habsburg-udvar a szokáshoz híven elvárta a fiatal József, Leopold és Karl főhercegektől, hogy valamilyen szakmát kitanuljanak. József főherceg úgy döntött, a nyomdászatot választja, mesterül pedig Johann Thomas von Trattner (1717–1798) neveztek ki, a bécsi udvari nyomdászt. Felállítottak egy kisebb nyomdát a Hofburg palotában, a fiatal herceget Trattner személyesen tanította meg a betűszedésre, annak egyik alkalmazottja pedig a nyomtatásra. A Habsburg Birodalom uralkodása alatt Trattner udvari nyomdász számos városban működtetett nyomdákat, könyvesboltokat és olvasótermeket. Védelmet nyújtott számára a Mária Terézia adta kiváltság iskolai könyvek és olvasókönyvek nyomtatásához. Idegen nyelvű könyvek

másolatának nyomtatásával is foglalkozhatott, hiszen azokban az időkben még nem létezett nemzetközi szerzői jogvédelem. Fontos volt a császárnőnek, hogy alattvalói számára elsősorban morálisan megfelelő, oktató jellegű olvasmányok legyenek elérhetőek. A művelt burzsoá Trattner olvasótermeibe járt, hogy könyveket, különféle kortárs újságokat és magazinokat olvashasson vagy épp kölcsönözzön. A felvilágosodás liberalizáló hatást gyakorolt a kor ural-

kodóinak abszolutista rendszerére. Mária Terézia rendeletben lazított a nyomtatott kiadványok szigorú cenzúráján, ugyanis észrevette, hogy azok fontos szerepet játszanak az emberek oktatásában. Mária Terézia után trónra kerülő

fia, II. József elkötelezett híve volt a felvilágosult eszméknek, és az előzetes cenzúrát teljesen eltörölte, így a nyomdászoknak nem kellett többé bemutatni a nyomtatni kívánt kéziratokat a cenzúrának. Természetesen a nyomtatás

utáni cenzúra megmaradt, azonban csak a pajzán vicceket, illetlenséget és ellentmondásos szövegeket tartalmazó könyvek maradtak tiltva. Többé semmi sem állhatott a műveltség és a felvilágosodás útjába. Hamarosan számos röp-

irat jelent meg kávéházakban, kocsmákban és még szalonokban is.

A képnymtatás az 1800-as években kezdődött, ettől kezdve a képeket könnyebben és gyorsabban tudták másolni a litográfiai nyomtatási eljárással.

A nyomdásztörténeti kiállítás egyik legmutatósbab darabja a letterpress nyomdagép, mely mozgatható betűsínnel rendelkezett. A modern nyomdagépek már alkalmasak voltak a szövegek mellett a kézzel rajzolt képek és fotók kinyomtatására. Körülbelül 1900-tól egyre több képet nyomtattak az újságokba illusztrációként, és megjelentek a reklámlapok, amelyek egyre több nyilvános helyen tűntek fel.

A három legnagyobb termet a modern technológiával felszerelt Virtuális valóság nevű kiállításrészleg, a Digitális űr és a Televízió stúdió foglalja el. A virtuális terek mindig is egy integrált részét képezték az emberi civilizációnak. A fejlettség mai szintjén a komputer már képes ilyen tereket létrehozni. A 3D-s vetítések elérhetővé teszik ezeket a tereket a közönség számára.

A személyi számítógép egy új médiakort vezet be a tároló- és közvetítőmédiá konvergenciájának elősegítésével. A PC-ken adat, szöveg és kép egyaránt továbbítható elektronikusan. A felhasználók az internethez való csatlakozással globális kapcsolatot érhetnek el. Minden egyes felhasználó a világon bárhová küldhet multimédiás fájlt, és fogadhat is bolygónk egész területéről. Azonban az interneten való szörfölés közben a felhasználó úgynevezett digitális lábnyomokat hagy maga után, melyek lenyomozhatóak. Annak ellenére, hogy az embereknek teljes médiaszabadságot tettek lehetővé, a fenyegető tudat, hogy folyamatosan figyelhetnek, egy percre sem múlik el.